

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

<i>Előfizetési díj:</i>	A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják.	A lap szellemi részét illető cikkek a szer- kesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénz- tárnoki —, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak küldendők.
Egész évre 4 frt.	—	
Félévre 2 „	Kéziratok nem adatnak vissza.	
Negyedévre 1 „		

A „Biblia és Tudomány.”¹⁾

Főmagasságú dr. Schlauch Lőrincz ő eminenciája, Várad bíboros püspöke, ragyogó tollal megírt előszót írt a „Biblia és Tudomány” című nagyszabású műhöz. Az irodalmilag annyira becses dolgozatot a következőkben adjuk:

A midőn felkértem, hogy a „Biblia és Tudomány” című vállalathoz az egyház áldásával és erkölcsi támogatással járuljak, megvallom, haboztam. Nem az elsőre nézve, mert nem lehet nem áldani az oly igyekezetet, mely az emberi lét legbatalmasabb két tényezője: a hit és a tudomány közt az összhangzatot fel kívánja tüntetni és ez által az emberi lélek legszebb nyilvánulásait maga egységes fenségében dicsőíteni. De haboztam, mert az összes tudományokat synthetice felkarolni és az összefüggő szálakat megtalálni, amelyek azokat a hithez kötik, nekem oly óriási feladatnak látszott, melyet végrebajtani a tudományok mai fejlettsége mellett és a különleges szakismeretek bámulatós terjedelme miatt csak igen nehezen lehet — ha az egyáltalán lehetséges.

És mégis az eszme igazán kecsesítő, mely annyival inkább vonz, miután amit most e vállalat létesíteni kíván, már azt egykor megtette a még csak nem régen oly annyira kiesinylett: Scholastica.

Nem volt a tudományak oly ága, melyet az fel nem karolt volna. Kezében tartotta mindazt, amit az ó-kor elaszszította és a kutató ész felfedezései azon korig alkottak. Tárba volt a szent és profán tudományok. A pogány bölcsészetnek és történelemnek nem volt oly része, melyet munkakörébe nem vont volna. Az Istenről, az emberről, a látható és érinthető dolgokról nemcsak külsőleg, hanem az elvek mélyére hatva, a végök és végeél megjelölése mellett oly szakismerettel tanított, hogy korunk tudósai azt tőle méltán irigyelhetnék. Nem választotta el az észet a hittől, hanem mindkettőt összefoglalta. A természettudományokat is a Scholastica tudományos kutatásainak körébe vonta. „Cum enim — mondja XIII. LEO — scholastici sanctorum patrum sententiam secuti in anthropologia passim tradiderint humanam intelligentiam non nisi in rebus sensibilibus ad noscendas res corpore materiae carentes eveli, sponte sua intellexerunt nihil esse philosophiae utilius, quam naturae arcana diligenti-

ter investigare et in rerum physicarum studio diu multumque versari.” (Epistola encyclica Leonis XIII. „Aeterni Patris.”)

Ma azonban a tudományoknak szakok szerint való osztályozása és a fejlődéssel járó anyaghalmoz a természetlünkél, tárgyaiknál fogva messze szétágzó tudományoknak összesítését felelte nehezíti. A tágult szellemi látkörrel új tudományok keletkeztek, a munkafelosztás váratlan vívmányokkal gazdagította különösen az exact tudományokat, egy-egy ága ezeknek egész könyvtárt képez és egy emberélet kevés arra, hogy bárki, ha portentum volna is, ezeket kimerítően tárgyalja. Mindinkább haladunk azon kor felé, amelyben csak szaktudósok lesznek, az egyetemes képzettség pedig a ritkaságok közé fog tartozni. Az emberi ész feltartóztatlanul halad, szétválasztja a rokonszerű tudományokat, új osztályozást fog csinálni, új rendszereket fog felállítani.

Fzed állapotok részben megvannak már ma is; és az emberi elme, mint mindig, úgy ma is keresi az összekötő kapesot, mely az egyik tudományt a másikhoz fűzi. Keresi a magasabb szempontot, mely az emberiséget fejlődésében, haladásában vezeti.

Es itt természetszerűen felmerül a kérdés: mily állást fognak elfoglalni e tudományok a kereszténységgel, annak tanáival és különösen a Bibliával szemben, mely írott kufforrását képezi a keresztény hitnek, melynek könyveit — mint a vatikáni zsinat mondja: — „Ecclesia pro sacris et canonicis habet, non ideo, quod sola industria humana concinnati, sua dein auctoritate sicut approbati, nec ideo dumtaxat, quod revelationem sine errore contineant, sed propterea, quod Spiritu Sancto inspirante conscripti Deum habent auctorem atque ut tales Ecclesiae traditi sunt” (Sess. III. cap. 2) — és a melyekkel épen enélfogva nem állhatnak ellentétben a profán tudományok sem.

Hit és tudomány végelemzésben egy forrásból csergedeznek. Isten a természetesnek és természetfölöttinek teremtője, e kettő tehát nem állhat ellentétben: „Nulla unquam inter fidem et rationem vera dissensio esse potest, cum idem Deus, qui mysteria revelat et fidem infundit, animo humano rationis lumen indiderit: Deus autem negare seipsum non possit, nec verum vero unquam contradicere.” (u. o. IV. 3.) A Biblia a természetfölötti revelációk könyve, a tudomány mint a természetes ész munkájának eredménye, nem tagadhatja meg az előbbit. A tér, amelyen az Istennek e két manifestációja áll, különböző, de nem ellentétes. A Biblia a profán

1) Főmagasságú Dr. Schlauch Lőrincz bíboros előszava a hasonló című vállalathoz. Szerk.

tudományoknak nem forrása, nem is célja a tudományosan vitatható tételek felállítására, — az adatok, amelyeket tartalmaz, igazak, de mindig az üdvösséggel viszonyítva adatnak elő. A reveláció az észnek szabadságát nem nyomta el, de az ész ezen szabadságot helyesen és eredménynyel fel sem használhatta a reveláció lerontására.

Ami itt elvként röviden van felállítva, azt a századok történelme igazolja. Igazol pedig ketőt:

Az első az: hogy a természetes észnek és az emberi szorgalomnak az ismeretek különféle ágaiban tett kutatásai, felfedezései, tanulmányai a Bibliát nem cáfolták meg, sőt naponta mindinkább szaporodnak az adatok, melyek mellette bizonyítanak.

A másik az: hogy mennél inkább ellentétbe helyezte magát a tudomány a revelációval és mennél inkább eltávolozott tőle, annál nagyobb csalódásoknak tette ki magát.

A hit és az ész egy léleknek nyilvánulási, tevékenységükben eltérhetnek, de az összekötő káposzta köztük meg nem szakadhat, mert a végök egy.

A szabad kutatás első lépése az volt, hogy az ész a Biblia alól felszabadította. A Szentírás fészélyezte az ész kicsapongásait és néha a Biblia egyáltalán nem akadályozta az emberi elmét abban, hogy fejlődjék, művelődjék; nem akadályozta, hogy felhatoljon az égi testek titkaiba; nem akadályozta, hogy leszálljon a földnek mélyébe; nem abban, hogy az érzéketlen természet vagy a növényi és állati ország törvényei felderítésére használhassa fel erejét; de a tudomány tovább akart menni, az elérhetetlent akarta elérni, a lehetetlent valószínű, autodidaktus akart lenni, keesegtetvén önmagát, hogy a Biblia nélkül is, sőt annak ellenére fogja — mint Renan mondta — „az emberiséget tudományosan szervezni.“ (L'aveuir de la science. p. 37.)

Lassu, de állhatatos harcot vívott a revelációval és ma már azt az elvet véli diadalra emelhetni, hogy „a tudomány minden, a vallás semmi“, nemcsak a kereszténységet hiszi leverettnek, hanem minden a természetfölöttire emlékeztető vallási gerjedelmet megsemmisítve.

Előbb kétségebe vonta a szent könyvek hitelességét, aztán tagadta az isteni sugalmazást (inspiratio), leszállította a próféták könyvek színvonalára és hogy velük egyenlő módon kell elbánni kritikailag, mint más szellemi termékekkel. Ami bennök természetfölötti, az egyszerűen nem igaz, ami pedig természetes, az az akkori gyermeki felfogásnak megfelelő, de ami a kritikai ész és tudomány ítélőszéke előtt meg nem állhat.

Mózesnek Cosmogoniáját egyszerűen regének mondja, a csodáztatott mystifikációnak; a jövődöléseket hallucinációknak veszi, mythikus alakká tette Jézust, kit csak tanítványai tettek Istenné. Ő képviselte az egész emberiséget annyiban, hogy az, ami az ő születéséről, haláláról és feltámaszásáról mondatott, az mind az emberiségre alkalmazható.

A bibliai racionalizmus, utóbb a kritikai ész és végtére a független tudomány mindezeket elvetvén, egyszerűen és kizárólag a tapasztalati térre lépett és még mielőtt Comte pozitivizmusa feltűnt volna, már (a tényekből a természet-törvényekre következtetést vonván) minden metafizikai filozófiát kiküszöbölt.

Ezen az uton vélte felderíteni a dolgok eredetét, feltárálni a földi titkok kulcsát, e téren — a tudományos ku-

atások terén — fognak megvalósulni azon fényes ígéretek: melyeket a kereszténység tett, de he nem váltott. A kereszténységnek ígérétei a kereszténységen kívül fognak teljesülni a természeti tudományoknak a végtelenségig való fejlesztése által. Történelem, természettudomány és történet, vagytan, fiziológia, mind, mind együttesen fogják az ideál megközelítését lehetővé tenni, melyet a kereszténység a Bibliára támaszkodva felállított, de a mely a Bibliába megkövetlve valószínűsíthatatlan. A tudományos kritikának ezen eljárására azt mondjuk, hogy a Biblia önmagát védi ezen állításokkal szemben, a tudománynak fényes ígéréseit pedig eddig az élet nem valószínűsítte.

Egyszerűen oda mutathatunk, hogy maga a tudomány már ma lépésre mintegy önkénytelenül igazolja Mózesnek, a félbarbárnak — mint a darwinisták mondják — logikáját a teremtés leírásában, úgy, hogy mondhatni, miszerint Mózes négyezer évvel előzte meg a tudományt.

„Tagadhatják-e a fennhájó pozitivisták — egy francia tudóst idézek — hogy Mózes nem oldotta volna-e meg a világozság kérdését a modern természettudomány értelmében több ezer évvel, mielőtt még a rezgés (vibration) elmélete felmerült volna, mely bennünket megtaui, hogy a világozság nem a napnak kiszáradása, hanem az imponderabilis folyamnak (fluidum) mozgása. Kétségbevonhatják-e, hogy Mózes leírása összhangzásban nem volna a természetudományval, midőn nekünk leírja az általános természetben a fejlődésnek fázisait, amint azok a természet törvényeinek hatása alatt feltűntek? vagy állíthatják-e, hogy ellentétben volna a geológiával, midőn leírja azon sorrendet, melyben az élet mindenféle irányban nyilvánult? vagy a természet-történettel, midőn mondja, hogy Isten teremté a lényeket, mindegyikét a maga faja szeriut és gyengébb fajokat és magát az embert, a légkörnek és földrétegek természeté szeriut? tagadhatják-e, hogy azon ásatások, melyek most Assiriában és Chaldeaában történnek, csodálatos módon megerősítik Mózes elbeszéléseit.“ (La science contemporaine et le Dogme de la Création. — Eugène Pesnelle.)

A mióta a hieroglifek és ékirás olvasása lehetővé tette a kiásott emlékek vagy sirkövek megértését, azóta a Bibliának hitelessége és ezáltal tekintélye napról napra növekszik, úgy, hogy nem egy tudós, nem az apriorisztikus philosophiákat, hanem a bibliai adatokat veszi további kutatásainak regulatorául.

A második pont, amit figyelmen kívül nem lehet hagyni, az: hogy a tudomány elhagyván a Bibliában lefejtett természetfölötti revelációt, pusztán az emberi ész után indulván, csalódott, tévedett és nem képes valószínűsíteni azt amit ígért.

Igy a titkok titkát, mely a teremtett dolgok eredetét és az élet forrását fűdi, dacára az ész kimondhatatlan erőlködésének, nem sikerült telvilágozítani. Az ember eredete, életének törvényei, végrendeltesése, ma is a tudomány előtt áthatatlan rejtély. A tudomány az emberi észet nem vitte közelebb ezeknek megismeréséhez. A végbetetlen gondolata ma is súlyosan nehezedik a lélekre és sem a természetudomány, sem az élettan nem nyújt módot, hogy ettől szabaduljon.

„In principio creavit Deus coelum et terram.“

Ez a kulcsa az összes létnek. Egy legfőbb ész áll a

teremtett világ kezdetén, mint ok; minden a mi létezik, mint okozat, erre vezetendő vissza. Egyszerű, világos és megnyugtató reveláció ez, az Istentől jön s azért magasztos, melylyel szemben a tudomány minden küzdelme eltöri!

A tudomány eddig csak a parányokig hatolt, nem fog tovább hatolni soha, mert a legfőbb ok, a teremtő erőt mindig ki fog siklani kezéből. De a parányok elmélete is csak hipotézis és így az alap, amelyre az evolúciót építi a tudomány, bizonytalan. Chaos, ábránd, sejtelen mindez amit eddig nyújthatott. Az anyag öökkévalósága, a parányok természete, ereje, a rudimentális ösképlet, az evolúció által létesített különválasztása a fajoknak — mindezek oly kérdések, melyeknek megoldására a tudomány vállalkozott, de Mózés Cosmogoniájának egy parányit sem értottak.

Maga Claude Bernard — kinek tanúsága bizonyára nagy fontossággal bír — kijelentette, hogy „les causes premières qui sont relatives à l'origine des choses, nous sont absolument impénétrables.“ (Sciences expérimentales p. 53.) És ez képezi inferioritását minden tudományos kutatásnak a Biblia irányában.

De másként is, kérdezzük meg a multat, volt-e idő amelyben a tudomány regulátora volt az egyéni vagy családi vagy a társadalmi életnek, volt-e idő, melyben a keresztény korban az evangéliumi morál ki lett volna szorítva az életből a tudományos bölcsesleti szabályok által?

A keresztény életrend a Bibliából merítette szankcióját és ennek uralma alatt haladt, művelődött és boldogult. A tal paranost pótolta-e valaha a filozófia? Az összehasonlító vallástudomány szolgáltatott-e újabb adatokat a pozitivizmus elméletének, vagy nem inkább megerősítette-e a keresztény kozmológiának adatait? Az anthropológia megmondja-e nekünk, mik vagyunk? Mi a nyelv eredete, mik a morál kutforrásai? Vajjon mindezek nem siklanak-e ki a tudomány illetékessége és a bölcsészeti rendszerek kezei alól?

A keresztény katolikus meggyőződés a teremtés a megváltás és üdvözülés kérdéseiben nem találhat a tudomány ugynevezett vívmányaiban megnyugvást és az anyagi evolúciót és annak siralmas végkövetkeztetését, az agnoszcizmust, mint észellenest, mindig magától elhárítani fogja: annál inkább, mert a materialisztikus iránynak leghevesebb védői a tudománynak tehetetlenségét beismerik.

Dubois Reymond hét pontot jelöl meg, melyeknek magyarázatában hiában fáradozik a tudomány: az erő és anyag lényegének megértése; a mozgásnak eredete természetfölötti mozgásu erő nélkül; az egész természetben észlelhető céltudatos berendezés; az érzés mikénti létrejötte; az észszerű gondolatnak, reflexiónak és a nyelvnek az eredete; az akarat szabadsága; az élet kezdete. Ezekre nézve mondhatta azon emlékeztetés szót: ignorabimus.

„Ecclesia per se ipsa, ob suam nempe admirabilem propagationem, eximiam sanctitatem et inextinguam in omnibus bonis foecunditatem, ob catholicam unitatem, invictamque stabilitatem, magnum quoddam et perpetuum est motivum credibilitatis et divinae suae legationis testimonium irrefragabile“, így beszél a vatikáni zsinat a „Constitutio de Fide“ című III. fejezetben.

Tehát a katolikus egyház homlokán viseli természetfölötti eredetének és isteni voltának szignaturáját. A szellemi evolúció, a kétezeréves fejlődés nem változtatta meg azon forrásnak természetét, melyből életét meríti. „Quod evoluitur

— mondja Lernei sz. Vince — non ideo proprietate mutatur.“ A történelem tanúsága szerint a szent könyvek, a százados tudományos törekvések, tévedések, tán diadalodacára is nagy vonzó erejüket a lélek megtartották mindig, megtartják ma is és azért ma sincsen jogosítva a tudomány a priori elvetni azt, a mit a Biblia mint tény tartalmaz, vagy azt az experimentálás szűk keretébe szorítani és ezáltal minden ideális fellendülést kockára tenni vagy megsemmisíteni.

A Bibliát ma inkább mint valaha a tudomány fegyvereivel maga az eltévedt tudomány ellen kell védeni, mert ma az anyagi világnézettel korrumpált szellemekben az égi idealizmus inkább elhomályosodik.

Úgy látszik, mint a az emberi szellem ki volna fáradva. Az anyagi világban tett és naponta szaporodó felfedezések a lelket bensejében vigasz nélkül hagyják. A kísérletek tág téren mozognak és e tér mégis szűk a léleknek, mely az anyagi vívmányokban nem találja meg ideális sejtelmének valószínűségét. A reveláció kérdése a scientia humana mellett mindig fennáll, sőt az utóbbit túlhaladva uralja az életet. Max Müller azt mondja, hogy annyi hitetlen, vagy atheus közt alig van néhány, aki saját tanulmányai folytán lett volna azzá. A tudománynak titokszerű igéreteiben inkább hisz, mint az egész emberiségben kiirthatatlannul élő titokszerű vonzásban a természetfölötti felé. Vagy nem több hit kell-e a parányok automatikus teremtő erejébe, mint a Mindenható Isten teremtésébe? A tudomány az anyagi világ ismeretében alig van a kezdetén, végtetetlen még, vagy megmérhetetlen az, amit nem is gyanít; az erkölcsi világban pedig épenséggel nagyon járhatlan.

A pogány ész egykor epedve kereste és kérte a revelációt. Socrates az ifjú Alcibiadesnek, ki őt faggatta, hogy magyarázná meg neki azon titokszerű dolgokat, a melyeket az ész azok mögött rejteni vél az felelt: „Csak az Istennek küldötte lehet az, aki bennünket eziránt felvilágosíthatna.“

Igy lesz a mai tudománnyal is. Az agnoszcizmus, mely az evolúció tanának, a kétségbeesés vagy a teljes szellemi apathia utolsó stádiuma, éppen oly kevésbé képes a kutató és nyugtalan eszt kielégíteni, mint nem az anyagi vívmányok a szíveket boldogítani. A visszahatás tehát jönni fog. A tudomány lassankint a Bibliához fog közeledni, mert felfedezéseivel igazságot fog neki szolgáltatni, a látszólagos ellentétek el fognak euyészni és a tudomány öntudatlanság is, a felfedezések logikája által fog azon örök principiumhoz visszavezettetni, mely minden létnek Alpbája és Omegája.

Mindezekből kitűnik, hogy a feladat, melyet magának e vállalat kitűzött, bármely nemes is legyen a cél, mégis roppant nehezségekkel fog küzdeni. Az eszmezavar fölötté nagy és a szellemek kibontakozása igen lassan halad. Azonban miután Isten nem fogja engedni, hogy saját műve lebomboltassék, nem fogja megvonni áldását azon törekvéstől sem, mely azt szerény munkájával dicsőíteni kívánja.

Addig oltsd a tüzet, míg pislog.

(Tolsztoj L. népies elbeszéléseiből ford. M.)

Oserbakov Iván, a falusi gazda jó módban élt. Ő maga még teljes erejében lévén legdolgosabb ember volt az egész faluban: azon kívül három fia volt, kik segítettek neki. A legidősebb már házas volt, a középső éppen most serdülte föl, a harmadik is elég nagy volt arra, hogy a lovakkal és ekével járjon. Iván felesége okos és takarékos asszony, s menyje csöndes és dolgos nő. Dologtalan ember nem volt, házában aggastyán apján kívül, ki fojlásával (asthma) már hét év óta feküdt a kemence mellett. Iván mindenben bővelkedett — volt három lova, egy csikója, egy tehene borjuval és tizenöt juba. Az asszonyok vártak a férfiakra és dolgoztak a mezőn; a férfiak is végezték dolgukat. Még a régi gabonából is elég volt, mikor az újat behordták. Az adót s egyéb szükségleteiket a zabból fedezték. Ivánnak csak a gyermekeivel kellett élnie. De tözsomszéd volt vele a bigecő Gavril, Ivanov Gardej fia. Kötők tört ki ellenségeskedés.

Míg az öreg Gardej élt és Iván atyja gazdálkodott, jó szomszédok voltak. Ha az asszonyoknak szita, véka kellett, vagy a férfiaknak deszkára, kerékre volt szükségök, egyik a másikához küldöttek, így segítettek a dolgon. Ha a szomszéd borja a szérűre szaladt, elkergették s csak azt mondták: ügyeljete a borjúra, nálunk a cséplés még nem végződött el. Isten őrizze, hogy egyik a más elöl valamit dugdosszon. A szérűt vagy a csűrűt bezárja vagy éppen a bíróhoz menjen a panaszával — olyasmi nem fordult elő.

Igy éltek a két öreg idejében. Mindjárt másképp lett, a hogy az ifjak kezdenek gazdálkodni.

Valami csekélységgel kezdődött a békétlenség.

Iván menyje tojást gyűjtött busvétrá, a csűrűből mindennap bevitte a friss tojást. Egyszer a gyermekek a tyúkot valószínűleg felzaklatták, mert a sövényen átrepült a szomszédba és ott tojott meg. A fiatal asszony hallotta a tyúk kotkodácsolását, de azt gondolta: most nincs idő, a házban takarítani kell az ünnepre; majd elhozom később a tojást. Este hátra ment a csűrűbe — a szekérlárában tojást nem talált. Megkérdezte anyósát, meg a sógorát, hogy nem vették-e el. Nem, szóltak, nem vettük el. De Taraszka, az ifjabbik sógor így szólt:

„Tyúkod a szomszéd udvarában tojott meg, ott kodácsolt, onnan repült ide.“

A fiatal asszony megnézte tyúkját: ott ült a kakas mellett az ülön, szembe be volt koppanva, már alvófélben volt. Szerette volna megkérdeni, hová tette a tojását — igen ám, de a tyúk nem tud felelni. És így a fiatal asszony átment a szomszédokhoz.

Az öreg asszony éppen szembe találkozott vele.

„Mi a baj, búgomasszony?“

„A tyúkom ma ide repült át, néni, magukhoz, nem tojott-e ide valahova?“

„A félszememmel sem láttam. Isten jóvoltából már a mienkek is rég tojnak, a mi tojásainkat összeszedték, máséra

nincs szükségünk. Mi nem megyünk, lelkeim, idegen udvarra tojást keresni.

A fiatal asszonyt ez a beszéd bántotta; egy fölösleges szót ejtett, a szomszédasszony két fölöslegest vágott vissza — és így kezdődött el a civakodás. Iván felesége, ki vizet vitt, átment, aztán Gavril felesége szaladt oda, szidta a szomszédját, felemlgette, hogy mi volt, de azt is hozzá töldotta a mi nem volt. Erre látta keletkezett. Mindnyájan összevissza kiabáltak, nyelvük pergett és sértő szavakkal dobálóztak. Te ilyen meg olyan vagy . . . tolvaj vagy . . . ringyó vagy . . . méreggel teszed el az öregedat láb alól. Te meg földusz vagy . . . a rostamat kilyukasztottad . . . a jármunk is nálatok van, ide a jármat.

A jármat megragadták, a vizet eldöntötték, a rubát letépték egymásról, verekedtek. Gavril éppen ekkor jött bába a mezőről és felesége pártjára kelt. Iván is most legidősebb fiával együtt oda rohant és mindnyájan összegabajodtak. Iván izmos ember volt, a támadókat lerázta magáról, Gavrilnak kitépte egy tines szakállát. Az egész falú összefutott, a verekedőket nagy bajjal elválasztották.

Ez volt a bevezetés.

Gavril papirosba göngyöltte a kitépett tineset és a község tanácsba ment.

Nem azért növettem meg a szakállamat, szólt, hogy az a semmirekellő Wanjka kitépje.

Felesége eldicselkedett a szomszédok előtt, hogy Ivánt elpanaszolták, s majd Szibériába kell mennie.

Az öreg a kemence mellől kezdettől fogva csitította a haragosokat, de a fiatalok nem hallgattak rá.

„Haszontalan dolgot műveltek, gyermekeim, semmiből Isten tudja mit csináltak. Gondoljátok csak meg, micsoda haddel-hadd lett egy tojásból. Ha a gyermekek ott túl felszedték egy tojást, hát Isten velök! Olyan nagy valami egy tojás? Ha sértő szót mondtak, jóvá kell tenni és példát kell adnotok, hogy szebben is lehet beszélni. Ha verekedtetek — hisz' ez is előfordul, mert az ember vétkezik, — menjetek, béküljete ki és aztán feledjete el a gyöfölködést. Ha azonban gonoszat forgattok az esetekben — tenmagatok is rosszul jártok.“

A fiatalok kieresztették a fülükön az öreg szavait, azt gondolták: azért beszél, hogy öregok szokásaként zsembeledjék.

„A Gavril szakállát én nem téptem ki“, állította Iván, „ő maga tépte ki, de fia az ingemet egészen szétszakította — itt az ing.“

Az ing miatt ő is panaszt emelt. A bíró és a község tanács előtt perlekedtek. Miközben vádaskodtak, Gavrilnál a kocsiból elveszett a végszeg. Gavril asszonyai Iván fiára fogták, hogy ő lopta ki a szegyet. Látnuk, szóltak, mikor éjjel a kocsihoz lopodzott és a komasszony mondtotta, hogy a fia a kocsmába jártakor a kocsmárost kinalta a szeggel.

A panaszkodás elülről kezdődött. A két udvarban napnap után átkozódtak, néha ököre is mentek. A gyermekek is csúfolódtak egymással, úgy látták a felnőttektől; ha az asszonyok a folyónál összetalálkoztak, nyelvük jobban szaporázta, mint a sulyok — miudez még jobban elmérgesítette a dolgot.

Kezdetben a férfiak csak vádaskodtak; később pedig valóban meglopták egymást, ha valami nem volt bezárva; így aztán a gyermekek és asszonyok is eltanulták.

Elettük folyvást rosszabb-rosszabb lett. Úgy Cserbakov Iván, mint a bicegő Gavril állandóan panaszkodtak a gyűlésekben, a községtanácsban, a békebirónál, míg végre mindentűt megunták. Majd Gavril íteltette Ivánt pénzbírságra és dtyiba, majd Iván Gavril. Minél több kárt okoztak egymásnak, annál inkább dühöngöttek. A kutyák összeverekednek: minél tovább tart a marakodás, annál jobban toporzékolnak. Ha az ember egyikre hátulról ráüt, azt gondolja, a másik harapta meg, s még inkább felingerlödnek. Úgy tettek e parasztek is: bíróságtól bírósághoz mentek panaszzal, majd egyiket fizettették meg vagy esútkák el — s mindezt a gyűlölség lángja csak magasabba csapott. Várj csak, majd megemlegetsz még! Így tartott ez hat évig. A kemence mellől az öreg ismételt a fia lelkére beszélt.

„Mit csináltak fiaim? Hagyjátok abba a szúmadolást, tisztázzátok a dolgot, az elkeseredést ne fokozzátok — majd jobb lesz ügy. Minél inkább haragusztok, annál erősebben elmérgesedik a dolog.“

De az öregekre nem szokás hallgatni.

A hetedik észteendőben anyyira haladt a viszálykodás, hogy Iván menyé egy lakodalomban nyíltan ócsárolta Gavril — kitalálta, hogy lopáson érték. Gavril, ki részeg volt, nem tudta magát tartóztatni, hozzá ütött az asszonyhoz, úgy találta, hogy hét napig nyomta az ágyat; pedig az asszony épen jó állapotban volt. Iván öröme határtalan lett. A bíróságnál panaszlevelet adott be. Most, gondolta, csak megszabadul szomszédjától, nem kerül el Sziberiát.

Azonban másképp történt, a panaszlevelet nem fogadták el. Megvizsgálták az asszonyt: felkelt és az ütésnek semmi nyoma nem volt. Iván a bíróhoz ment, ez meg a községtanácsban utasította az ügyet. Iván mindent mozgásba hozott, a tollvivőt és a rendőrbiztost fél veder édes pálinkával tisztelte meg és kiszéközte, hogy Gavril megkancsukázzák.

A tollvivő felolvasta: A községtanács elrendeli, hogy Gardejev Gavril húsz vesszőcsapással büntetessék.

Iván a felolvasás közben Gavrilra nézett — mit tesz majd ő?

Gavril olyan fehér lett, mint a fal, megfordult s kiment a szabadba.

Iván, ki lova után akart nézni, szintén kimegy s meghallja, mikor Gavril mondotta:

„Jól van, a hátamra veret, majd égni fog az; de vigyázzon, nehogy neki még fájdalmasabban égen.“

Iván, a hogy ezt meghallotta, visszatért a bírákhoz.

„Igazságos bírók! Gavril fenyegetődik, hogy felgyújtja az udvaromat. Tanúk előtt mondotta.“

Gavril visszahívták és kikérdezték.

„Eu azt nem mondtam. Vesszőtessenek meg, ha kezetekben a hatalom. Így hát nekem egyedül kell tűrnöm az igazam mellett, de neki minden szabad.“

Még többet akart mondani, de ajka és arca reszketett. Majd a fal felé fordult. Még a bírák is megijedtek, mikor ránéztek. Csak semmi rosszat ne kövessen el szomszédján vagy magán.

A bírák egyike, egy ősz ember így szólt:

„Hallgassatok rám; inkább egyeztetek ki jó szerével. Jól tetted e, Gavril úcsám, hogy a nebékes aszonyt megütötted? No még jó, hogy Isten megőrizte — de mily vétek keletkezhetett volna belőle! Valld be hibáságodat s kérj

Ivántól engedelmet. Bizonyára megbocsát. Mi pedig a rendelkezést megmástitjuk.

A tollvivő beleegyezett: A 117. §. szerint nem történhetik kibékülés. A felek nem egyeztek ki, hanem a bíróság ítéletére volt szükség, ennek végre kell hajtatiua.

Az öreg azonban nem hallgatott a tollvivő ellentmondására.

„Ne beszélj,“ szólt, „vagy tán viszket a nyelved! Az első szakasz meg azt mondja: Gondoljatok Istenre. Isten pedig kiengesztelődést parancsolt.“

Igy akart hatni a parasztekra, de mégsem tudta a békességre rávenni. Gavril nem akart rá hallgatni.

„Egy év alatt ötven éves leszek, házas fiam van, még sobasem vertek meg, most e miatt a semmirekellő Vanjka miatt megvesszőzzenek, azon kívül bocsanatot kérjek tőle! Ez már elég . . . Vanjka még megemleget . . .“

A hangja ismét reszketett; többet beszélni nem tudott. kiment.

Lakásuk úgy tizenegy kilométernyire fektött a bíróságtól, Iván későn érkezett haza. Az asszonyok már elmentek volt, hogy a jószágot haza tereljék. Iván kifogta lovát és belépett házába. A szobában senkit sem talált. Fiai a mezőről még nem tértek haza. Iván leült a székre és tépelődött. Gavrilra gondolt, mily fehér lett mikor előtte a végzést felolvasták és mint fordult a fal felé. Iván szive összeszorult. Hogy esett volna neki, ha vesszőzésre itélik, mint Gavril! Gavril megbántotta.

Az öreget a kemence mellett köbhögésroham lepte meg, megfordult, lábát földre tette, lemászott fekvőhelyéről, a székhöz vánszorgott és leült. Egészen eltáradt ettől a járástól, hosszasan köbhögött, az asztalba fogaódzott és kérdezte.

„Mi történt — eliélték?“

„Húsz vesszőtítésre itélték.“

Az öreg rázta a fejét.

„Rosszul teszel Iván — nagyon rosszul!“

Nem neki teszed a rosszat, magadnak teszed. Ha hátát véresre verik, neked azzal könnyebb lesz?“

„Jövöre afféletől majd őrizkedik.“

„Mitől fog őrizkedni? Mit csinál rosszabbat náladnál?“

Iván boszús lett.

„Agyon üthette volna a menyemet,“ kiáltott Iván.

„Most meg fenyegetődik, hogy felgyújtja az udvaromat. Hát azért megalázkodjam előtte?“

Apja sohajtva szólt:

„Iván, te az Isten szabad egé alatt járhat-sz-kelthatsz, de én már azt sem tudom hány év óta fekszem a kemence mellett; így gondolkozol mégis, jóllehet mindent látsz, én meg semmit sem látok. Nem, fiam, te semmit sem látsz, a harag elbomályosította szemedet. Más szemében látod a szálkát, magadéban nem a gerendát. Ha egyedül ő cselekedett volna rosszul, hidd el, nem kellene semmi bajról beszélni. Mert az emberek közti baj nem egytől származik. A hiba mindkettőtöké. Az ő gyengeségét látod, a tiedet azonban nem. Ha egyedül ő volna bűnös, te meg jó volnál, már nem léteznék kellemetlenség. Ki tépte a Gavril szakállát ki? Kij kezdett el mindent? ki burcolta meg a bíróság előtt? Mégis minden rosszat ráfogsz. Mivel temagad gonosz voltál, azért ő is gonoszul jár el. Nem így éltem én, fiam, titeket sem tanítottalak úgy. Ugy éltem az öreggel, Gavril apjával? Hogyan éltünk mi? Szomszédokhoz illőleg. Ha elfogyott a

lisztje, jött a felesége. „Fról sógór, liszt kellene.“ „Menj a kamrába, leányom, végy, a menyit kell.“ Ha nem volt kit lovaival küldjön — „menj, Ivánka, vezesd el lovaikat.“ S ha valamire nekünk vala szűkségünk, hozzá mentem. „Gazdej sógór, ez meg ez kell.“ „Végy a miénkből, Fról sógór!“ — Így volt ez közöttünk. Nektek is könnyebb volna az életetek. Ugyan mi történik most? A minap beszéle a plevnai katona. Elet ez? Es mily bűn, a mit csinálsz! Te férfi vagy, úr vagy házadban. Töled elvárják azt. Mire tanított a gyermekeket és az asszonyokat? Cívakodásra. A multkor Taraszka. ez a kis tüesök is megpróbálta, hogy Arina ányját kicsüfolja. Az anyja meg csak neveti. Hát jól van ez így? Neked másképp kell fognod. Gondolj lelkedre! Ugyan így kell-e annak lennie? Te nekem egy szót szölsz — én kettőt, te nekem egy pofot adsz — én kettőt. Nem, fiam! Krisztus Urunk, mikor a földön vándorolt, nem erre tanított minket együgyüeket. Ha rosszat mondának, hallgasd el, majd megmondja amannak a lelkiismeret. Így tanított ő, a mi Urunk. Ha egyik arcodat megütik, tartsd oda a másikat is: itt van üsd, ha megérdemlem. Mondom neked, lelkiismereted majd megbéred, aláztos lesz és rád hallgat. Ezt parancsolta, nem hogy fennbójázók legyünk. Mit hallgatsz? Jól beszélek-e? Iván nem felelt.

Az öreg köhécselt, nagy fáradtsággal újra erőt merített és tovább folytatta:

„Azt gondolod, Krisztus rosszra tanított. Tanítása csak javunkra szolgál. Gondolj legalább a földi életre. Jobban vagy rosszabban foly e sorod, mióta a herce hurca kitört? Számold fel csak, mennyit feeséreltél el a bíróságokra, mennyit szekereztél, utazgattál el? Fiaid már fiatal sasok, neked már csak élned és haladnod kellene. De jóléted lejtőre jutott — vajjon miért? Mert garázza vagy. Fiaiddal a mezőre kellene menned, hogy mindenre magad vigyázz; a helyett a gonosz lélek a bíróhoz vagy valami törvény csavaróhoz kerget. Ha idejében nem szántasz, ha jókor nem vetsz, akkor az anyaföld megvonja áldását. Miért nem tette zab? Mikor szántottad meg a földet? Mikor a városból jöttél? Mit igazítottál? Lett-e belőle valami hasznod? Fiam, fiam, láss a magad dolgára, fogd meg fiaiddal a dolog végét a mezőn és az udvaron; ha szomszédod megsért, Isten parancsa szerint bocsásd meg, akkor szabadabban lehet cselekedned, lelked pedig megkönnyebbül.

Iván hallgatott.

„Nézd csak, Wanja, hallgass rám, öregedre! Fogd be a tarkát, menj a hatósághoz, vess véget az egész dolognak, reggel menj el Gavrilhoz, béküljete ki, mint Isten parancsolja. Hidd meg magadhoz, holnap éppen ünnep (Mária nevenapjának előestéje volt), készítsd el a theafőzöt, palinkát is tégy elő, lelkedet mostanra és a jövőre való tekintetből tisztítsd meg. Használóképen kösd lelkére ezt az asszonyoknak és gyermekeknek is.“

Iván felsóbajtott, gondolta: Az öregem igazat beszél. Nem is érzett már egyáltalában semmi bosszúságot. Csak azt nem tudta, hogy kezdjen hozzá, miképen béküljön ki.

Az öreg mintba gondolatát kitalálta volna, folytatta: „Ne naologasd a dolgot, Wanja, menj tustént. Addig öltsd a tiztet, míg pislog, ha már fellobogott, nem veszed elejét.

(Folyt. köv.)

Heti krónika.

Gyulafehérvár, 1896. jan. 31.

Az „Isten béke“ megkötésének kérdésével vette kezdetét a mi krónikánk hete. Január 25-én tartotta meg Apponyi Albert gróf a mult számunkban említett s a választások tisztaságának biztosítását célzó indítványa mellett a megokoló beszédet.

Indítványának megokolásával összefüggőleg a miniszterelnököt batározott és kötelező ígéretet magában foglaló nyilatkozatot kívánt.

Es lett nagy esend és Bánffy felállott és nagy kegyesen belegevezett, hogy Apponyi indítványait előzetes tárgyalás végett kiadják a knriai birakodásról szóló javaslat bizottságának Es így is történt s a nagy mameluk sereg megkönnyebbülten lélegzett fel, hogy . . . még egy ideig kavargathatja a rántást a husos fazekak körül. S Magyarország meg lesz mentve.

Vagyis betelt a mit már rég mondtunk, a békepipa nagy frazisa a nagy tüzben: trázis maradt, mert non est pax impiis. magyarul ezt Ugron úgy fejezte ki: *Ha békét akarnak, előbb béküljenek ki Istennel.*

Aztán jött a vicinális vita. Jött és eltartott egész maig. De mi is az vicinális vita?

Magyarország politikai erkölcsének hőmérője. Franciaországban műszóval ezt úgy hívják: *Panama*. Mi azt mondanók: a pénzimádás kultuszának virága. Mert igazán a Mammon szemérmelenségei jelennek meg a szerény vicinálisok „együgyü alkalmatosságain“ a bámuló világ előtt.

Itt látjuk hová sülyedt már a keresztény társadalom is a pénzimádás miatt. Mint egyik napilap mondja: Napok óta hallgatjuk a minisztereket és képviselőket s nem tudunk beszédeikből meggyőződést meríteni. Szép szavak, erkölcsi felháborodás van elég, indítvány sok van, de a cselekedetek hiányzanak. Látjuk, hogy a Bánffy kormány hogy gazdálkodikja el szegény Magyarország egyetlen erkölcsi tőkét: Rövid gazdálkodása alatt 77 milliót s felet osztott ki képviselőknek, főispánoknak, kik segítik liberális gazdálkodása folytatásában s fentartják.

Csak a vicinálisok révén bedugta a száját 43 éves mameluknak s kenyerezett le csaknem annyi különféle párti más képviselőt.

Valóságos dobozódás a nemzet javain. Nem esoda tehát, ha az egész nemzet feljajdult s kitört, mikor e fene fakadéka undok mérgét kezdte nyilvánosságra bocsátani Miklós Gyula borsódi volt főispán szennyében.

A dolog valóban úgy áll, hogy egy szerencsétlen gimpli lépre ment s a többi? . . .

Ugy tett mint a farkasok, melyek addig „rágják megsebesült társukat“, míg megeszik. Ez a szeretet nyilvánult ez esetenél, midőn a külső tisztesség kedvéért elitették a lépen maradtat s a Csáky-féle határozatot helyeselték s jövőre minden képviselőt és főispánt kizárni hajlandóknak látszanak az ily koncessionális vállalatokból. Mi lesz akkor szegény mamelukkal?

„Ha föld el nem nyeli, oda lesz most Toldi.“

A Csákyak csakugyan szerepeltek e héten. Mig Albin Brutusilag viseli magát és saját pártját titi, az unokaöccse Gyula, szepesi főispán kénytelen lemondani ezen állásáról, mert, mint maga mondja: *ráfozták, hogy „néppárti“* s mert azt az elvet vallja, hogy „a főispán az alkotmány és törvények öre és a pártokon kívül van helye.“ Ezen általános felfordultságban, e zavarban sem lehetetlen bizonyos fensőbb törvényt észre venni.

A kormány a trenga Deivel akarta (Apponyit vontatónak fogva) biztosítani az egyh. pol. törvényeket; s fel áll az őszülő, Csáky s megbélyegzi a korrupciót, mely az egyh. politikának többséget szerzett. Azt mondhatnók: „a tények logikája.“ Ime tehát a mily szép reményekkel néztünk a béke elé, oly sanyarúan kellett csalódnunk csak azért, mert

tiszteletes választásokat akar a mai Magyarország legjellemesebb politikusa.

Csak egy nem változik, a néppárt elleni hajsza, bár a belügyminiszter azt állítja, hogy ő nem adott utasítást a néppárt üldözésére, de a tények ez állítást nem bizonyítják. U. i. legújabbban Torontálban, Kis Zomborban tartanak a csendőrök (*bizonyosan nem a saját szakállukra*) hajtó vadászatot a néppárti iratákra, s Bpsten a kiadóhivatalát keresik hivatalosan a gyanus nyomtatókban.

De mindhiába. Az épen a napokban egyéves párt egyre szaporodik, s ma büszkén tekinthet szét s elmondhatja, hogy tiszta fegyverekkel küzdve, csupán a nép érdekét s a közérkölcset tartva szemelött, már olyan hatalmassággá nőtte ki magát, hogy a hatalmas oligarcha természetű miniszterek már csupa nevével félnek s a kisebb hatalmasságok fogvicsorítva néznek rá: Gamaliel pedig kikél csaknem kétezerdes sirjából s a magyar parlamentben ismét elmondja, mit hajdanában a zsidóknak mondott volt. De most se hallgatnak rá.

Pedig hallgathatnának, mert az új rend csakugyan kezdi összezavarni a dolgokat. Azt mondták nemzeti szempontból szükséges. Látszik, mert eddig még egy lélek se lett magyar általa, de egy magyarból már *zsidó* lett, még pedig Nváradon. Engel Erzsébet a szerencsétlen neve. Ez csak az első, de még többen jönnek utána.

A mi meg az anyakönyvelést illeti, minden nap érekezik valami nyomorúsága. Így pl. Mező-Telegden az ottani anyakönyvvezető január 23-án kikergetett az anyakönyvvezetői hivatalból egy jegyespárt, mert a menyasszony fején nem volt koszorú. A szegény leány kénytelen volt koszorúval térni vissza a hatalmaskodó jegyzőhöz. A polgári kötés után a menyasszony kijelentette, hogy templomban is meg fog esküdni, mire a jegyző durván rátamad, hogy az teljesen fölösleges. A községhezán különben rendes dolog az, hogy a népet bujtogatják az egyház ellen. — A sopronmegyei Szent-Margit község anyakönyvvezetőjének meg az a szokása, hogy a hivatalos órákat vadlászattal tölti s így csak késő este kegyeskedik elfogadni a jegyes párokat. Ráadásul ő is iparkodik mindig rábíru arra a népet, hogy mellőzze a templomi esküvőt. — A szentistváni anyakönyvvezetői hivatalban a távolabb fekvő Ávecesány községből egy jegyes pár jelent meg a minap a polgári kötésre. A kötés után a jegyesek kérték a tanúsítvány kiadását, hanem az aláírásukat nem adták meg, miután arra senki sem kötelezhető. A jeles anyakönyvvezető erre egyszerűen kiverte a jegyespárt, maga pedig egy vonattal ment Lemesre utasításért. Csak későn este jött meg s a tanúsítványt persze ki kellett adnia. A megzaklatott jegyesek csak aztán esküdhetek meg.

De ki győzne minden rendtelenséget rendbe szedni? Elég, hogy már nem csak a kath., de a lutheranusok is kezdték megelegleni a jót. Ezt igazolja az a közlemény, mely a lapokat végig járta s a luth. *püspökök* (?) képtelen retele ellen való felzudulás hü kifejezője, s azt mutatja ki, hogy mily esztelen az ág. evangélikusoknál még a püspök is, mikor Istenéről megfeledkezve a liberalizmus taliga vonójává szegődik, s arra utasítja pásztorait, hogy ilyen formán kérdezzék a polgári formáság után a házasulandókat: akarad-e a melletted álló nővel polgárilag *már megkötött* (?) *házasságot* (?) egyházilag is megadlatni.

Még csak az új rend egy bizonyára *nem ösmagyar* kinövését jegyezzük fel. Fővárosi szokás. Van egy *szövetkezet*.

Esküvők alkalmával a templomok körül ólálkodnak a szövetkezet tagjai s rendszerint a vőlegényt vagy a násznépet zsarolják meg. A mikor például az új házaspár kiér a templomból, a vőlegény előtt terem egy 14 — 15 esztendőshanc s illendően kér néhány forintot a ministráns gyerekek s az egyházi számára, a mit vőlegény persze rendszerint meg is szokott adni. Megecsis az is, hogy a vakmerő családok a lakodalmas háznál keresik föl a vőlegényt s ott zsarolják meg amaz türgy alatt, hogy a plébános kül-

dötte őket a borra valóért. Arendórség számos ilyen esetnek jött már a nyomára s most erélyesen nyomozza a legújabb szélhámos bandát.

Végül felemlítjük még a Szent László társulat választmányi ülését, melyen Zichy Nándor grf. emlékezett meg melegsavakkal az elhunyt Dulánszky Nándor pécsi püspökről.

S az Istenbéke és vicinális vasut? Függének.

Kronikás.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Az egyházipolitikai törvények.

II. Az 1894. évi XXXIII. törvénycikk az állami anyakönyvekről.

Szentesítést nyert 1894. évi december hó 9-én. Kiadott az Országos Törvénygyűlésben 1894. évi december hó 18-án.

(Folytatás.)

III. Fejezet. A halotti anyakönyvről.

68. §. Minden haláleset legkésőbb a legközelebbi hét köznapon a 17. §. értelmében illetékes anyakönyvvezetőnél bejelentendő

69. §. A bejelentésre fokozatosan kötelesek: 1. a családfo; 2. a családtagok; 3. az, a kinek lakásában a haláleset történt; 4. a háztulajdonos, ha a házban lakik. — A 36. és 37. §§-nak rendelkezései a haláleset bejelentésére is alkalmazandók.

70. §. A bejelentéskor a halottkém által kiállított halottvizsgálati bizonyítvány felmutatandó és erre az anyakönyvi bejegyzés megtörténte az anyakönyvvezető által rájegyzendő. — Talált hulla a találás helyén illetékes anyakönyvvezető által jegyzendő be. Ha az ily hulla személyazonossága nem volna megállapítható, a bejegyzést illetőleg a 40. §. rendelkezései nyerneek megfelelő alkalmazást.

71. §. A bejegyzésnek tartalmaznia kell 1. a bejelentő családi és utónevét, állását (foglalkozását) és lakóhelyét; 2. a haláleset helyét és idejét (év, hó, nap és óra); 3. az elhalt családi és utónevét, vallását, korát, állását (foglalkozását), lakhelyét és születéshelyét; 4. az elhalt élő, elhunyt vagy töle elvált házastársának családi és utónevét, vagy annak megemlítését, hogy az elhalt nőtlen, illetőleg hajadon volt; 5. az elhalt szüleinek családi és utónevét, állását (foglalkozását) és lakóhelyét; 6. a halál okát. — A mennyiben ezen körülmények meg nem állapíthatók, az a bejegyzésben megemlítendő.

72. §. A haláleset azon anyakönyvben, melybe az elhunyt születése be van jegyezve, a lap szélén utólag feljegyzendő. — Ha a születés más anyakönyvvezető által tartatik nyilván, mint a kinek a haláleset a 17. §. rendelkezéséhez képest bejelentetett, akkor ez utóbbi a születést nyilvántartó anyakönyvvezetőt feljegyzés végett hivatalból értesíti. — Ily esetben a halálesetnek a születési anyakönyvi lap szélén való feljegyzése csak ezen hivatalos értesítés alapján történhetik. Ezen bejegyzés azonban csak akkor fogantatosítandó, ha a személyazonosság kétségtelen.

73. §. A haláleset anyakönyvi bejegyzése előtt a temetés csak a községi előjáróság kivételes engedélyével történhetik meg. — A községi előjáróság az ilyen kivételes engedélyről az anyakönyvvezetőt haladéktalanul értesíti. — Ha a temetés engedély nélkül az anyakönyvi bejegyzés megtörténte előtt megy végbe, az anyakönyvi utólagos bejegyzés csak a tényállás kinyomozása után a 14. §-ban említett felügyelő hatóság engedélye mellett történhetik.

74. §. Holttanylevés esetén a bejegyzés fogantatásáért végett a bíróság a jogerős határozatot a holtia nyilvántartó községi illetősége, és ha ez nem tudatik, születése helyén illetékes anyakönyvvezetővel hivatalból közli. — A

bejegyzésnek tartalmaznia kell: az eljáró bíróság mejelölését, a hozott bírói határozat keltét és számát és azt a napot, a mely mint a vélelmezött elhalálozási nap a bírói határozatban megállapítva lett. — Ugyanezek a szabályok megtefeleően alkalmazandók akkor is, ha az elhalálozás bírói ítélettel lett megállapítva. — Halálbüntetésre szóló ítélet végrehajtásáról a bíróság az anyakönyvvezetőt a bejegyzés fogantatása végett hivatalból értesíti.

IV. Fejezet. Az anyakönyv kiigazításáról.

75. §. A szabályszerűen lezárt és aláírt anyakönyvi bejegyzés kiigazítása csak bírói rendeletre történik. Az eljárás hivatalból vagy kérelemre indítatik meg. — A kiigazítás a lap szélére irandó s az anyakönyvvezető aláírásával látandó el.

76. §. A kiigazítást a 14. §-ban említett felügyelő hatóságnál kell kérni. A felügyelő hatóság, ha szükségét látja, tárgyalást rendel el. Az érdekelt felek a tárgyalásra beidézendők és meghallgatandók. — Az iratokat a felügyelő hatóság, akár hivatalból, akár kérelemre indítatott meg az eljárás, a kir. járásbíróshoz teszi át, mely a kiigazítás kérdésében dönt. — A bíróság újabb tárgyalást rendelhet el, vagy ha szükségét látja, a kérelmező magánfelet per útjára utasítja. — A közigazgatási hatóság által követendő eljárás a belügy-, a bírósági eljárást az igazságügyminiszter rendeleti úton szabályozza.

V. Fejezet. Magyar állampolgár külföldön történő születésének, házasságának és halálának anyakönyvezéséről.

77. §. Magyar állampolgár születése, házassága és halálása, ha külföldön történik, a hazai anyakönyvbe is bejegyzendő. — Ily esetben illetékes anyakönyvvezető a születés bejegyzésére nézve az, kinek kerületében a születőknek lakhelyük van, ennek hiányában a hol az atya, illetőleg anya községi illetőséggel bír. Törvénytelen gyermekeknél az anya községi illetősége mérvadó. Házasságok bejegyzésére azon anyakönyvvezető illetékes, a kinek kerületében a férj lakik vagy lakhely hiányában községi illetőséggel bír. A haláleset bejegyzésére nézve az az anyakönyvvezető illetékes, a kinek kerületében az elhaltnak lakhelye volt, ennek hiányában, a hol községe illetőséggel bír.

78. §. A bejegyzés vagy az érdekelt felek által felmutatott külföldi anyakönyvi kivonat alapján, vagy a tenál álló nemzetközi szerződések értelmében hivatalból közölt külföldi anyakönyvi kivonatok alapján, melyek által érintett egyének községi illetősége meg nem állapítható, a bejegyzések Budapest belvárosban történnek.

79. §. A magyar kormány felhatalmazást adhat az osztrák magyar monarchia diplomáciai képviselőjének, consulának és ezek helyettesének, hogy saját kerületében magyar állampolgár születésére és halálására, nemkülönben a házassági jogról szóló törvény 29. §-ának e) pontja értelmében előtte kötött házasságokra nézve anyakönyvvezető gyanánt járjon el. — Az eljárásnál szükséges eltéréseket a miniszterium állapítja meg. — Az ily felhatalmazással ellátott anyakönyvvezető az anyakönyvek másod példányát minden év végével megküldi a belügyminiszternek. — Anyakönyvi kivonatok e másodpéldányok alapján is adatnak ki belügyminiszteriumban.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Emlékeztetés.** Minthogy e lapokban térszüké miatt, a görögnyeszentimrei r. kath. plebániális új templom

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: **Pál Antal.**

Szerkesztőtársak: **Bálint György, Péter János, dr., Vass Albert, Zlamál Agoston.**

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lye. könyvnyomdában Gyulafehérvárt.

belső felszerelésre, mult évi július hó 24-ről főpásztori kegyes engedély folytán kibocsátott felhívás után, névszerint beérkezett egyes nagylelkű adakozók kegyadamányait nyilvánosan nyugtázni nem áll módunkban, van szerencsénk a szives érdeklődők becses tudomására juttatni, hogy mult évi július hó 24-től mai napig, vagyis 1896. évi január hó 23-ig jelzett célra a r. kath. lelkesi hivatalhoz beérkezett 414 frt 27 kr. összeg készpénzben. Isten fizesse! A gyűjtőív még számosaktól nem küldetett vissza. Elszámolás czéljából pedig erre szükség van. Kérjük azért tehát azon t. e. lelkesi hivatalokat és egyeseket, kik a gyűjtőívet kapták, azokat visszaszármaztatni és egyben kegyeskedjenek szent vállalatunkat megszívlelni, és bennünket bármi csekély adományokkal megörvendeztetni méltóztassanak! Nagy a szükség. Ki „cito dat, bis dat“! Kelt Görögnyeszent-Imrén, 1896. január 23. A rkath. bitközségi gondnokság.

— **Értesítés.** Társulatunk tagjainak a K-s megelőző számaiból bizonyára van tudásuk arról, hogy a bpesti Katholikus Kör az ezer évi ünnepek alkalmával a magyarországi kath. egyesületek országos kongresszusát akarja megtartani, melynek célja a kath. egyesületi tevékenység előbbre vitele. Résztételre társulatunkat is felkérte, a mi szintén tudva lévő. Választmányunk utolsó gyűlésén e kérdést tárgyalván, kimondotta, hogy a tervezet megvalósítását kívánatosnak, szükségesnek tartja és szellemi érdeklődéssel hozzá is csatlakozik. Azonban a társulat különféle gátló körülmények miatt innen a középpontból hivatalosan a kongresszus megvalósításában nem vehet tevékeny részt, hanem a vidékieknek, első sorban a választmányi tagoknak meleg érdeklődésébe ajánlja az ügyet s kéri, hogy a mennyiben körülményeik engedik, mint a társulat tevékeny tagja a megvalósításhoz járuljanak hozzá. Bővebben ez ügyről a K-s ez évi 2-ik számában, a Különlélek rovatában találni utbaigazítást. Jelentkezni lehet akár egyesén úton (Bpest Koronaherceg-utca 17.), akár a szerkesztőség útján.

— **Nyilvános számadás és hála.** A nagy Hunyadi János által épített tövisi templomban felépült új főoltár költségeire következő kegyes adományok folytak be: Nagyenyeden: (Folyt.) Korbuly Bálint 5 frt, Müller Mihály 10 frt, Kerekes Mihály 10 frt, Reinbold Olivér 5 frt, Szász József 5 frt, Török Antal 5 frt, Török Bertalan 2 frt, Dr. Werner Gyula 2 frt, Gáspár János 2 frt, Nádory Vilmos 1 frt, Málnási Károly 2 frt, Dráveczky Gusztáv 1 frt, Tóth Sándor 5 frt, Dely Odön 5 frt, Barácy Albert 3 frt, Pap Ferenc 1 frt, Reich Mihály 1 frt, Mátyás Károly 1 frt, Bodola Lajos 1 frt, Siltman Nándorné 1 frt, Géra Miklós 3 frt 80 kr, Kovács Gyula 2 frt, Ifj. Winkler János 2 frt, Vajda Péter 2 frt, Kisegítő Takarékpénztár 15 frt, Zeyk Dániel főispán 20 frt, Scheidel József 1 frt, Csató János 2 frt 50 kr, Dr. Farnos Árpád 3 frt, Kiss Károly 1 frt, N. N. 1 frt, Folyovich Sándor 3 frt, Kerekes Mihályné 5 frt, Tóth Miklós 1 frt, Medgyes Bálint 5 frt, Dr. Boc József 1 frt, Dr. Magyar Károly 1 frt, Dr. Winkler Albert 5 frt, Báro Bányfi Kázmér 15 frt, Harmath Antalné 2 frt, Munkácsy Zsigmond 1 frt. (Folyt köv.)